

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
FEDERALNI ZAVOD ZA PROGRAMIRANJE RAZVOJA

KONKURENTNOST BOSNE I HERCEGOVINE 2010.

Sarajevo, oktobar 2010.god

SADRŽAJ:

DEFINISANJE KONKURENTNOSTI	4
KONKURENTNOST PREMA WEF	5
Prvi stub: Institucije	5
Drugi stub: Infrastruktura.....	5
Treći stub: Makroekonomska stabilnost	6
Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje.....	6
Peti stub: Visoko obrazovanje i obuka	6
Šesti stub: Efikasnost tržišta roba.....	6
Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada	7
Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta.....	7
Deveti stub: Tehnološka spremnost	7
Deseti stup: Veličina tržišta.....	8
Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost.....	8
Dvanaesti stub: Inovativnost	8
BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2010.	10
BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA	13

UVOD

Izvještaj o globalnoj konkurentnosti 2010-2011¹ je objavljen sa ciljem podsticanja razvoja i zbog neizvjesnosti rasta globalne ekonomije i nastavka promjena u balansu ekonomskih aktivnosti.

Uprkos značajnim stimulativnim ulaganjima vlada radi ublažavanje posljedica recesije, ekonomski rast još uvijek ostaje usporen zbog nezaposlenosti i nedovoljne tražnje.

Sadašnja situacija ukazuje i nalaže na važnost planiranja i na jasne izlazne strategije kako bi ekonomije bile ponovo stabilne.

Kreatori politika sa različitim načinima upravljanja se bore sa sadašnjim ekonomskim izazovima kako bi pripremili ekonomije za buduće ekonomsko okruženje.

U teškom globalnom ekonomskom okruženju kakvo je sada, za svaku zemlju najvažnije je da se postavi na snažne osnove koje podupiru ekonomski rast i razvoj.

U posljednjih 30 godina, Svjetski ekonomski forum učestvuje u procesu obezbjeđenja detaljne procjene proizvodnih potencijala zemalja širom svijeta. Izvještaj je doprinos boljem razumjevanja ključnih faktora koji determinišu ekonomski rast i ukazuju zašto su neke zemlje uspješnije od drugih u podizanju dohodovnog nivoa i stvaranju mogućnosti za svoje vlastito stanovništvo. Dakle to omogućuju kreatori politika formulisanjem poboljšanih ekonomskih politika i institucionalnih reformi.

Ovogodišnji Izvještaj daje prikaz ukupno 139 ekonomije, obezbjeđujući najsažetije procjene. Izvještaj sadrži detaljan profil za svaku od ekonomija koje su u studiji prikazane kroz detaljne tabelarne preglede podataka uz globalno rangiranje koje pokriva preko 100 indikatora.

¹ The Global Competitiveness Report 2010-2011, World Economic Forum

DEFINISANJE KONKURENTNOSTI

Konkurencija ili tržišna utakmica je osnovni regulator tržišta. Iako neki teoretičari smatraju da konkurentnost nije ništa drugo do mjerenje bogatstva društva zaobilaznim putem, vrlo je važno da ona doprinosi inovativnosti, poslovanju i ukupnom ekonomskom rastu. Međutim ako je slaba konkurentnost na tržištu onda i nacionalna ekonomija trpi. Ovo obično vodi ka protekcionizmu, netransparentnim državnim dotacijama i barijerama za ulazak na tržište.

Jačanje produktivnosti i opšte konkurentnosti mora biti osnovna ideja u provođenju ekonomske politike. Jedino hitne i dobro usmjerene politike unapređenja nacionalne konkurentnosti mogu osigurati željeni put razvoju i ukupnom društvenom blagostanju. Te politike moraju biti sveobuhvatne i usmjerene prema podizanju konkurentnosti.

Na konkurentnost neke zemlje utiču mnogi direktni i indirektni faktori, ali od svega je najvažnija konkurentnost preduzeća jer su one nosioci privrednog razvoja. Zbog ovoga, preduzeća su stavljena u prvi plan u odnosu na mnoge indikatore koji karakterišu makroekonomiju. Naravno ne smije se zapostaviti ni to okruženje koje može da utiče na konkurentnost jednog privrednog sektora.

Faktori koji utiču na konkurentnost su: visoki troškovi poslovanja, veliko opterećenje, veliki javni dug, slaba ukupna konkurencija koja ne podstiče preduzeća na inovacije i konkurentnost, neregulisan sistem zaštite okoline i upravljanja otpadom, kvalitetna odnosno nekvalitetna saobraćajna infrastruktura, teškoće u likvidaciji preduzeća, neusklađeno zakonodavstvo, slabosti u javnoj upravi itd.

Najveće smetnje konkurentnosti su smetnje koje uzrokuju državne odnosno lokalne vlasti, a ne sama preduzeća. Smetnje može stvoriti poslovni subjekt ali uvijek postoji država koja može intervenisati. Kada se govori o klasičnim smetnjama onda institucije najčešće stoje iza sledećeg: horizontalna ograničenja, vertikalna ograničenja i zloupotrebe državne dominacije. Horizontalna ograničenja se ogledaju kroz fiksiranje nabavnih i prodajnih cijena, podjele tržišta resursa i dobara, limitiranje ili kontrolisanje istraživanja i razvoja, proizvodnje i marketinga. Vertikalna ograničenja su u vidu dugoročnih ekskluzivnih ugovora. Na konkurentnost posebno mogu uticati nacionalni interesi, ex ante kontrola cijena, (legalni) monopol, konkurentnost između samih institucija, netransparentna politika državne pomoći i višak zaštite konkurentnosti odnosno višak propisa.

KONKURENTNOST PREMA WEF²

Od 2005. godine, Svjetski ekonomski forum bazirao je analizu konkurentnosti na Indeksu globalne konkurentnosti (GCI-Global Competitiveness Index), veoma obuhvatnom indeksu, koji obuhvata mikro i makroekonomske temelje nacionalne konkurentnosti. Oni definišu konkurentnost kao set institucija, politika, i faktora koji određuju nivo produktivnosti jedne zemlje.

Odrednice konkurentnosti su brojne i kompleksne. Ekonomisti su dugo nastojali razumjeti ono što određuje bogatstvo države. Naglasak na ulaganja u fizički kapital i infrastrukturu proširio se u novije vrijeme na ostale mehanizme kao što su obrazovanje i obuka, tehnološka spremnost (je li stvorena unutar zemlje ili usvojena iz inostranstva), makroekonomska stabilnost, dobro upravljanje, vladavine prava, transparentnost i dobro funkcionisanje institucija, sofisticiranost preduzeća, uslovi potražnje, veličina tržišta, i mnoge druge. Pretpostavlja se da svaki od njih počiva na čvrstim teorijskim osnovama. GCI prati različite komponente, koje ulaze u jedan složeni koncept koji zovemo konkurentnost. Sve te komponente grupišu se na 12 stubova konkurentnosti:

Prvi stub: Institucije

Institucionalno okruženje je određeno zakonskim i administrativnim okvirom unutar kojeg pojedinci, preduzeća i vlade utiču jedni na druge kako bi stvorili prihod i bogatstvo u ekonomiji. Važnost solidnog institucionalnog okruženja posebno se pokazala u vrijeme krize povećavajući direktnu ulogu države u ekonomijama mnogih zemalja.

Kvalitet institucija čvrsto je vezan za konkurentnost i rast. One utiču na investicione odluke i organizaciju proizvodnje i igraju glavnu ulogu na način u kojem društva distribuiraju prednost i snose troškove razvojnih strategija i politika. Na primjer, vlasnici zemlje, dionica u preduzećima, intelektualnog vlasništva zbog nesigurnosti nisu voljni da investiraju u poboljšanje i održavanje njihovog vlasništva i prava. Ispravno upravljanje javnim finansijama je također značajno za osiguravanje povjerenja u nacionalno poslovno okruženje. Pored javnih institucija, privatne ustanove također su važan element u procesu stvaranja bogatstva. Nedavna globalna finansijska kriza, uz brojne korporativne skandale, naglasila je relevantnost računovodstvenih, revizijskih standarda i izvještavanja te transparentnosti informacija. Na taj način sprječavaju se prijevare i loše upravljanje, a osigurava održavanje povjerenja i investitora i potrošača

Drugi stub: Infrastruktura

Opsežna i efikasna infrastruktura je osnov konkurentnosti. Ona je bitna za osiguranje efikasnog ekonomskog funkcionisanja, kao što je i važno determinisanje faktora lokalnih ekonomskih aktivnosti i vrsta aktivnosti i sektora koji mogu razviti posebno ekonomiju. Dobro razvijena infrastruktura smanjuje efekte udaljenosti između regija što rezultira integriranjem nacionalnih tržišta i povezivanjem uz male troškove na tržištima u drugim zemljama i regijama. Pored toga kvalitetna i opsežna infrastukturna mreža značajno utiče na ekonomski rast i smanjuje dohodovne nejednakosti i siromaštvo. S tim u vezi, dobro razvijena transportna i komunikaciona infrastukturna mreža je preduslov za sposobnost manje razvijenih zajednica da povežu osnovne ekonomske aktivnosti i usluge.

² World Economic Forum

Efikasan način transporta roba, ljudi i usluga, kao što su dobri putevi, željeznice, luke, aviotransport, omogućavaju poduzetnicima da blagovremeno plasiraju svoje robe i usluge na tržište, i pružaju mogućnost olakšanog kretanja radnika do najpogodnijih radnih mjesta. Ekonomije takođe zavise i od dobre snabdjevenosti električnom energijom kao i od telekomunikacione mreže.

Treći stub: Makroekonomska stabilnost

Stabilnost makroekonomskog okruženja je važna za poslovanje a takođe je važna za ukupnu konkurentnost zemlje. Sama makroekonomska stabilnost ne može povećati produktivnost zemlje ali istovremeno i makroekonomski poremećaj šteti ekonomiji. Države ne mogu obezbjediti efektivne usluge ako plaćaju visoke kamate na dugove iz prošlosti. Uzastopan fiskalni deficit ograničava sposobnost države da u budućnosti reaguju na poslovne cikluse. Preduzeća ne mogu raditi efikasno uz nekontrolisane stope inflacije. Sve u svemu, privreda ne može rasti na održiv način, ako nema stabilno makroekonomsko okruženje. Važno je napomenuti da se ovaj stub fokusira samo na makroekonomsku stabilnost, tako da javni računi kojim upravlja država nisu direktno uzeti u obzir.

Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje

Zdrava radna snaga je bitna za konkurentnost i produktivnost jedne zemlje. Bolesni radnici nisu u mogućnosti iskoristiti svoj potencijal i to vodi niskoj produktivnosti. Oskudno zdravlje vodi do značajnih troškova poslovanja, jer su bolesni radnici često odsutni ili je njihov rad neefikasan. Investiranje u pružanje zdravstvenih usluga koliko je moralno, toliko je i ključno za čistu ekonomiju.

Pored zdravlja za ovaj stub veoma je važan obim i kvalitet osnovnog obrazovanja koje je stanovništvo steklo. Osnovno obrazovanje povećava efikasnost svih pojedinačnih radnika. Međutim, radnici koji imaju mali nivo stečenog obrazovanja mogu obavljati samo fizički posao i mnogo teže se prilagoditi na napredne proizvodne procese i tehnologije. Manjak osnovnog obrazovanja može ograničavati poslovni razvoj, tako da je preduzećima veoma teško da unaprijede proizvodnju.

Peti stub: Visoko obrazovanje i obuka

Kvalitetno visoko obrazovanje i obuke su presudni za one ekonomije koje žele da unaprijede jednostavne proizvodne procese i proizvode. Današnja ekonomska globalizacija zahtijeva da ekonomije stvaraju fondove dobro educiranih radnika koji su u stanju da se prilagode rapidnim promjenama u okruženju. Ovaj stub mjeri upis učenika u srednje i visoko obrazovanje kao i kvalitet edukacije procijenjen od poslovnih zajednica. Stepenn obuke kadrova uzet je takođe u razmatranje zbog važnosti struke i kontinuirane obuke u poslu, (koja je zanemarivana u mnogim ekonomijama), koja će obezbjediti konstantno unapređenje vještina radnika i prilagoditi potrebama razvijene ekonomije.

Šesti stub: Efikasnost tržišta roba

Zemlje sa efikasnim tržištem roba su u dobroj poziciji jer mogu da proizvode niz proizvoda i usluga koji odgovara uslovima ponude i potražnje, a takođe su u mogućnosti da trguju sa tim robama. Zdravo konkurentno tržište, kako strano tako i domaće je važno u postizanju tržišne efikasnosti, poslovne produktivnosti, i omogućuje da najefikasnije firme proizvode robe koje se traže na tržištu. Da bi se ostvarile najbolje mogućnosti za razmjenu roba u okruženju potreban je minimum državne intervencije kako ne bi ometala poslovne aktivnosti. Na primjer, opterećenost porezima, restriktivni i diskriminatorni propisi direktnih stranih

investicija, ometaju i konkurentnost i međunarodnu trgovinu. Ekonomski zastoje koji ima za posljedice pad trgovine i rast nezaposlenosti, povećava pritisak države da usvoji mjere za zaštitu domaćih preduzeća i poslovanja. Ipak limitiranje ukupne trgovine ne samo da bi povećalo trenutni pad, već bi u dužem roku to smanjilo rast, posebno u zemljama u razvoju.

Efikasnost tržišta zavisi takođe od ponude uslova kao što je orijentacija potrošača i sofisticiranost kupca. Iz kulturalnih razloga, kupci u nekim zemljama mogu biti zahtjevniji nego u drugim. Ovo može stvoriti značajnu konkurentnu prednost, jer inovativni i orijentirani kupci daju snagu preduzećima da budu djelotvorniji na tržištu.

Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada

Efikasnost i fleksibilnost tržišta rada su presudni za osiguravanje da se radnici najefikasnije iskoriste u privredi uz uslov da tržište potiče radnike da ulože najveće napore u svoj posao. Tržište rada stoga mora biti fleksibilno za brzo pomjeranje radnika iz jedne privredne aktivnosti u drugu uz male troškove, kako bi se omogućile zarade bez mnogo socijalnih nemira. Efikasna tržišta rada moraju takođe osigurati jasan odnos između podsticanja radnika i ulaganja njihovog napora, kao i najbolju upotrebu raspoloživih snaga, koje uključuje ravnopravnost žena i muškaraca u poslovnom okruženju.

Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta.

Trenutna ekonomska kriza je u središtu pažnje. Dobro funkcionisanje finansijskog sektora ima značajnu ulogu i za privredne aktivnosti. Efikasan finansijski sektor alokira sredstva građana kao i ona koja ulaze iz inostranstva za njihovo najproduktivnije korištenje u privredi. To kanališe sredstva na one poduzetničke ili investicijske projekte od kojih se očekuju najviše stope povrata. Temeljita i pravilna procjena rizika je stoga od ključne važnosti. Poslovno investiranje je presudno za produktivnost. Međutim, ekonomije zahtijevaju sofisticirana finansijska tržišta koja mogu omogućiti da kapital postane dostupan za ulaganja u privatni sektor kao i omogućiti pristup kreditima iz jakog bankarskog sektora, dobro regulisanu razmjenu vrijednosnica, kapitala i dr. Da bi ispunio sve ove funkcije, bankarski sektor mora biti pouzdan i transparentan, te, kao što je nedavno postalo jasno, finansijska tržišta trebaju odgovarajući propis za zaštitu investitora i drugih učesnika u privredi uopšte.

Deveti stub: Tehnološka spremnost

Ovaj stub mjeri agilnost s kojom privreda usvaja postojeće tehnologije za poboljšanje produktivnosti svojih industrija. U današnjem globaliziranom svijetu, tehnologija sve više postaje važan element za napredak i konkurentnost. Osobito, informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) su se razvile u "opšte namjenske tehnologije" našeg vremena, s obzirom na značajno širenje u drugim ekonomskim sektorima i njihove uloge kao efikasne infrastrukture za komercijalne transakcije. Međutim, pristup i upotreba ICT uključeni su u stub kao bitne ekonomske komponente ukupnog nivoa tehnološke spremnosti. U tom kontekstu, nebitno je za konkurentnost da li je korištena tehnologija razvijena unutar ili izvan nacionalnih granica. Glavni cilj je da preduzeća koja djeluju u zemlji imaju pristup do naprednih proizvoda i šematskih planova, te sposobnost da ih koriste. Među glavnim izvorima stranih tehnologija, direktne strane investicije (FDI) često igraju ključnu ulogu. Važno je napomenuti, da na nivou tehnologije koja je na raspolaganju preduzeću, treba razlikovati sposobnost zemlje za inovacije i proširenje naučnih granica. Ovo je razlog zašto su odvojene tehnološka spremnost od inovacija, koje su posebno obrađene u 12-tom stubu.

Deseti stup: Veličina tržišta

Veličina tržišta utječe na produktivnost, jer velika tržišta omogućuju preduzećima da iskoriste ekonomije obima. Tradicionalno, tržišta koja su na raspolaganju firmama su ograničena državnim granicama. U eri globalizacije, međunarodna tržišta postala su zamjena za domaća tržišta, a posebno za male zemlje. Dokazano je da je otvorenost trgovine pozitivno povezana s rastom. Čak i ako neko novije istraživanje baca sumnju na to, opšti osjećaj je da trgovina ima pozitivan učinak na rast, posebno za zemlje s malim domaćim tržištima. U trenutno velikoj međuovisnosti svijeta, oporavak od sadašnje recesije zahtijevaće da države povećavaju količinu robe koju kupuju jedne od drugih, postižući tako veću potražnju. Daljnje smanjivanje barijera u trgovini će podržati ovaj proces.

Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost

Poslovna sofisticiranost je bitna za veću efikasnost u proizvodnji roba i usluga. To opet vodi do povećanja produktivnosti, koja jača konkurentnost države. Poslovna sofisticiranost brine o kvalitetu cjelokupne poslovne mreže zemlje kao i kvalitetu pojedinih kompanija i strategija. To je posebno važno za zemlje u poodmakloj fazi razvoja, kada su osnovni izvori poboljšanja produktivnosti poprilično iscrpljeni. Kvalitet poslovnih mreža i prateće industrije, važan je iz različitih razloga. Kada su preduzeća i dobavljači iz pojedinih sektora međusobno povezani u geografski najbliže grupe ("Klastere"), pojačana je djelotvornost, stvorene su veće mogućnosti za inovacije, a smanjene su prepreke za ulazak novih kompanija. Pojedinačne aktivnosti i strategije preduzeća (branding, marketing, jedinstvena proizvodnja i profinjenost proizvoda), mogu dovesti do sofisticiranih i modernih poslovnih procesa.

Dvanaesti stub: Inovativnost

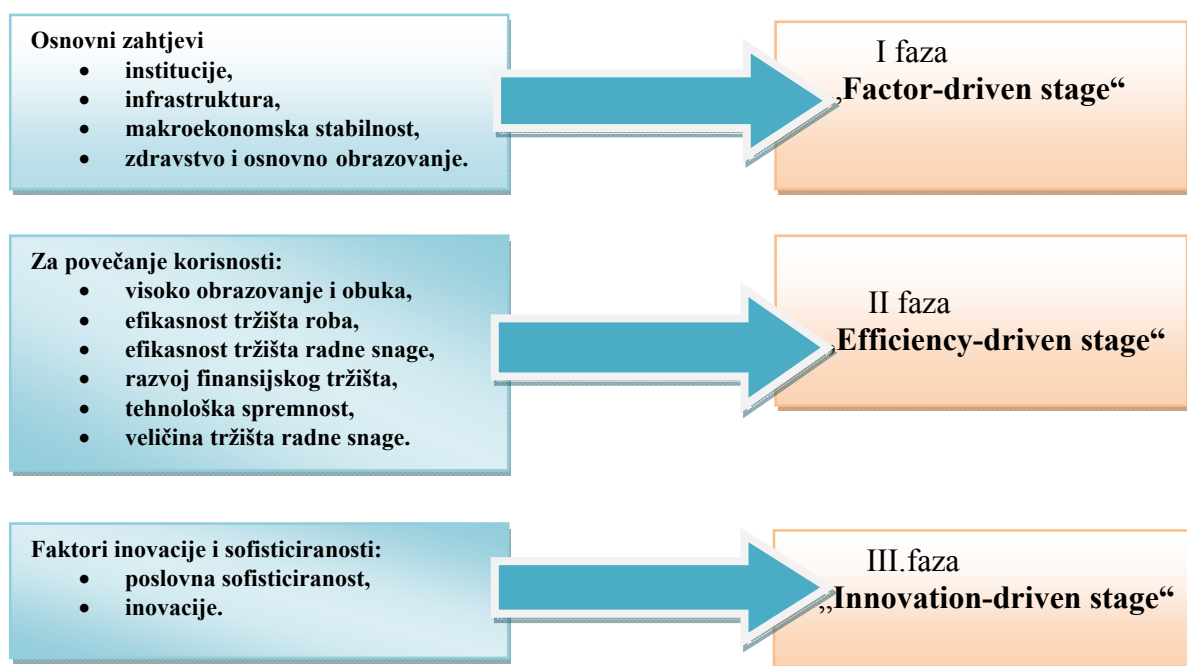
Posljednji stub konkurentnosti je inovativnost. Značajan napredak učinjen je na poboljšanju rada institucija, izgradnji infrastrukture, smanjenju makroekonomske nestabilnosti, poboljšanju ljudskog kapitala i produktivnosti rada, kvalitetu finansijskog tržišta kao i tržišta roba. Međutim, dugoročno, životni standard se može poboljšati samo inovacijama. Iako manje razvijene zemlje još uvijek mogu poboljšati svoju produktivnost usvajanjem postojećih tehnologija ili napraviti poboljšanja u drugim područjima, za one koji su dostigli stepen razvoja vođen inovacijama, to više nije dovoljno da se poveća produktivnost. Preduzeća u tim zemljama moraju stvoriti i razviti vrhunske proizvode i procese za održavanje konkurentskih granica. Inovativne aktivnosti podržane su i od javnog i od privatnog sektora. Konkretno, to znači dovoljno ulaganja u istraživanje i razvoj posebno od strane privatnog sektora, prisustvo kvalitetnih naučno - istraživačkih institucija, široka saradnja u istraživanjima između univerziteta i industrije, i zaštitu intelektualnog vlasništva. U ovom kriznom periodu, važno je da se odupre pritiscima na smanjenje izdataka za istraživanje i razvoj kako na privatnom tako i u javnom sektoru jer će se to odraziti na održivi rast u budućnosti.

Prema Indeksu globalne konkurentnosti (GCI) pretpostavka je da zemlje prolaze kroz tri faze razvoja. U prvoj fazi (factor- driven stage) za rast produktivnosti važni su osnovni faktori konkurentnosti: dobro funkcionisanje javnih i privatnih institucija (I stub), dobro razvijena infrastruktura (II stub), stabilan makroekonomski okvir (III stub) i dobra zdrava i pismena radna snaga (IV stub).

Daljim razvojem zemlje ulaze u drugu fazu (efficiency - driven stage) gdje ostvaruju efikasnije proizvodne procese i rastući kvalitet proizvoda. U ovoj fazi na rast konkurentnosti utiču visoko obrazovanje i obuke (V stub), efikasno tržište roba (VI stub), dobro funkcionisanje tržišta rada (VII stub), sofisticiranost finansijskog tržišta (VIII stub), veliko domaće i inostrano tržište (X stub) i mogućnost iskorištavanja postojećih tehnologija (IX stub).

Konačno, zemlje prelaze u treću fazu (innovation-driven stage) u kojoj je rast produktivnosti i konkurentnosti uslovljen faktorima visoke poslovne sofisticiranosti (XI stub) i inovacijama (XII stub).

Slika 1. FAZE RAZVOJA ³

³ The Global Competitiveness Report 2010-2011, World Economic Forum, page 9

BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2010.

U ovogodišnjem Izvještaju o konkurentnosti 2010.-2011. koji je izradio Svjetski ekonomski forum, Švicarska (slika 2.) je na vrhu rang liste. Sjedinjene američke države su dva mjesta niže tj. na četvrtoj poziciji zbog Švedske koja je na drugom i Singapura na trećem mjestu. Nordijske zemlje su i dalje dobro rangirane (Finska na sedmom, Danska na devetom i Norveška na četrnaestom mjestu). Ove godine Švedska je prestigla Sjedinjene američke države i Singapur i sada je na drugom mjestu. Velika Britanija, poslije pada ranga tokom prethodnih godina bilježi poboljšanje za jedno mjesto na 12-oj poziciji.

Njemačka se popela za dva mjesta na peto mjesto, tako da je vodeća europska zemlja. Narodna Republika Kina koja je na 27 mjestu nastavlja rast tako da je bolja za dva mjesta ove godine. Brazil je na 58-om mjestu, Indija na 51-om i Rusija na 63-om. Nekoliko azijskih ekonomija stoje jako dobro kao što su Japan na šestom mjestu i Hong Kong na 11-om mjestu. U Latinskoj Americi, Čile (30-o mjesto) je najviše rangirana zemlja, praćena sa Panamom (53), Costa Ricom (56) i Brazilom.

Slika 2.Rang prvih deset zemalja

Country/Economy	GCI 2010		GCI 2009		Change 2009-2010
	Rank	Score	Rank		
Switzerland	1	5.63	1	•	0
Sweden	2	5.56	4	↗	2
Singapore	3	5.48	3	•	0
United States	4	5.43	2	↘	-2
Germany	5	5.39	7	↗	2
Japan	6	5.37	8	↗	2
Finland	7	5.37	6	↘	-1
Netherlands	8	5.33	10	↗	2
Denmark	9	5.32	5	↘	-4
Canada	10	5.30	9	↘	-1

Bosna i Hercegovina je ocjenjena sa 3,7 poena od ukupnih 7 čime je zauzela 102. mjesto po konkurentnosti ekonomije. Ovakav plasman je za sedam mjesta bolji u odnosu na prethodni izvještaj (slika 3.).

Najveći rast zabilježen je u oblasti infrastrukture (sa 128. mjesta prošle na 98. mjesto ove godine), tehnološke spremnosti (sa 95. na 85.mjesto) i inovativnosti (sa 131. na 120. mjesto).

Najveći pad pokazatelja zabilježen je u oblastima makroekonomske stabilnosti (sa 69. na 81.mjesto) i razvoja finansijskog tržišta (sa 104. na 113.mjesto).

BiH je najlošije ocjenjena u oblasti inovacija (120 mjesto) i efikasnosti institucije tržišta robe (127 mjesto). Oblast inovativnosti takođe je i ove godine loše ocjenjena prvenstveno zbog slabe saradnje između univerziteta i industrije na polju istraživanja i razvoja (117 mjesto), kapaciteta za inovacije (116 mjesto), vladinih nabavki naprednih tehnoloških proizvoda (116 mjesto) i malih mogućnosti preduzeća da ulažu u istraživanje i razvoj (104 mjesto).

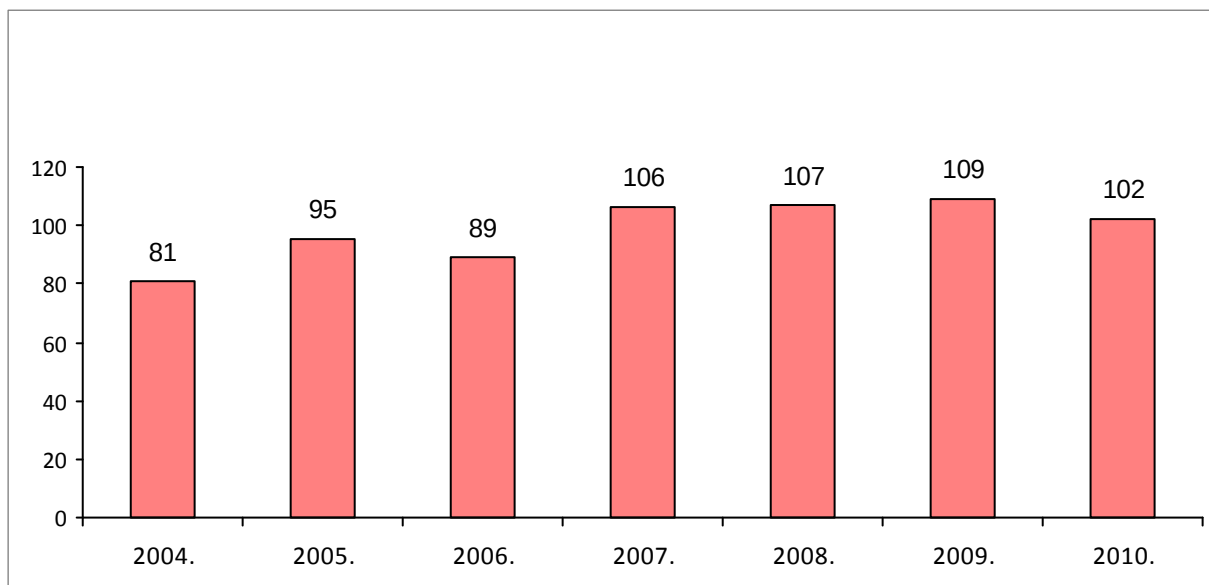
U oblasti institucija loša ocjena je prvenstveno zbog prava vlasništva (133. mjesto), zaštite intelektualne svojine (133. mjesto), efikasnosti rješavanja sporova (137. mjesto), transparentnost državne politike (139. mjesto), etičkog ponašanja preduzeća (139. mjesto) i zaštite manjinskih dioničara (139. mjesto).

U oblasti efikasnosti tržišta roba, loša ocjena je najviše je zbog slabe lokalne konkurencije (133.mjesto), stepena tržišne dominacije (137.mjesto) i stepena efekata oporezivanja (132. mjesto).

Najproblematičniji faktori za uspješno obavljanje poslovanja u Bosni i Hercegovini su:

- pristup finansijskim sredstvima,
- visoke porezne stope,
- neefikasna birokratija,
- korupcija.

Slika 3. Rang BiH u periodu 2004.-2010.godine

Što se tiče zemalja bivše Jugoslavije i okruženja, može se reći da su Makedonija, Crna Gora i Albanija ostvarila napredak u odnosu na prošlu godinu, dok Slovenija, Hrvatska i Srbija bilježe lošije pozicije u odnosu na prethodnu godinu.

Slovenija je zauzela 45. mjesto sa ukupnom ocjenom 4,4 što je lošiji rang u odnosu na prošlu i prethodnu godinu. Makedonija je rangirana na 79. mjesto sa prosječnom ocjenom 4,0. Crna Gora je rangirana je na 49. mjesto sa prosječnom ocjenom 4,4.

Napredak je ostvarila i Albanija koja je sa prosječnom ocjenom 3,9 rangirana je na 88. mjesto.

Hrvatska je zauzela 77. poziciju i bilježi kontinuirani pad u posljednjih 7 godina – izuzetak je 2006. godina (ove godine za 5 mjesta u odnosu na prošlu godinu kada je bila rangirana na 72. mjesto).

Srbija takođe u posljednje 3 godine bilježi stalni pad, dok Albanija, Crna Gora i Makedonija bilježe napredak.

Rang BiH i zemalja okruženja prema ukupnom broju rangiranih zemalja

	2001 (75) ³	2002 (80) ³	2003 (102) ³	2004 (104) ³	2005 (117) ³	2006 (125) ³	2007 (131) ³	2008 (134) ³	2009 (133) ³	2010 (139) ³
Albanija	-	-	-	-	100	98	109	108	96	88
BiH	-	-	-	81	95	89	106	107	109	102
Crna Gora ⁴	-	-	77	89	80	87	-	65	62	49
Hrvatska	-	58	53	61	62	51	57	61	72	77
Makedonija	-	-	81	84	85	80	94	89	84	79
Slovenija	31	28	31	33	32	33	39	42	37	45
Srbija ⁴	-	-	77	89	80	87	-	85	93	96

³ Ukupan broj rangiranih zemalja u Izvještajima za pojedine godine.

⁴ U 2007. godini, Srbija i Crna Gora nisu ocijenjene jer se od tada tretiraju kao dvije posebne zemlje i za taj period podaci nisu bili dostupni. Do tada su ocjenjivane kao jedna zemlja, te su stoga u navedenoj tabeli date iste ocjene za ove dvije zemlje zaključno sa 2006. godinom.

BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA

Ključni indikatori:

Stanovništvo (u milionima), 2009 – 3,8 (prisutni)

GDP (u milijardama US\$), 2009. – 17,1

GDP per capita (US\$), 2009. – 4.279

Index globalne konkurentnosti (GCI-Global Competitiveness Index)

	Rang (ukupno od 139)	Ocjena (1-7)
Index globalne konkurentnosti (GCI) 2010-2011	102	3,7
GCI 2009-2010 (ukupno od 133)	109	3,5
GCI 2008-2009 (ukupno od 134)	107	3,6
GCI 2007-2008 (ukupno od 131)	106	3,6
Osnovni uslovi	98	4,1
I stub: Institucije	126	3,1
II stub: Infrastruktura	98	3,2
III stub: Makroekonomska stabilnost	81	4,5
IV stub: Zdravlje i osnovno obrazovanje	89	5,4
Povećanje efikasnosti	100	3,6
V stub: Visoko obrazovanje i obuke	88	3,8
VI stub: Efikasnost tržišta roba	127	3,6
VII stub: Efikasnost tržišta rada	94	4,2
VIII stub: Sofisticiranost finansijskog tržišta	113	3,5
IX stub: Tehnološka spremnost	85	3,4
X stub: Veličina tržišta	93	3,1
Inovativnost i sofisticiranost faktora	120	2,9
XI stub: Poslovna sofisticiranost	115	3,3
XII stub: Inovativnost	120	2,6

Faktori koji najviše ometaju poslovanje⁵

(%)

Pristup finasiranju	13,5
Porezne stope	11,8
Neefikasnost državne administracije	11,5
Korupcija	9,2
Porezni propisi	9,1
Vladina nestabilnost/dobri potezi	8,6
Neadekvatno obezbjeđivanje infrastrukture	8,2
Politička nestabilnost	7,5
Kriminal i krađe	6,6
Restriktivni radni propisi	3,6
Oskudna radna etika u državnoj radnoj snazi	2,7
Propisi strane valute	2,5
Neadekvatna educiranost radne snage	2,4
Inflacija	2,1
Oskudna zdravstvena zaštita	0,6
	100

I stub: Institucije

1.	Prava vlasništva	133
2.	Zaštita intelektualne svojine	133
3.	Zloupotreba javnih fondova	64
4.	Povjerenje javnosti prema političarima	100
5.	Neregularna plaćanja i mito	100
6.	Neovisnost pravosuđa	122
7.	Pristranost u donošenju odluka državnih službenika	96
8.	Rasipništvo državne potrošnje	122
9.	Teret državnih propisa	107
10.	Efikasnost pravnog okvira u rješavanju sporova	137
11.	Efikasnost pravnog okvira	136
12.	Transparentnost državne politike	139
13.	Uticaj terorizma na ekonomsko poslovanje	18
14.	Uticaj kriminala i nasilja na ekonomsko poslovanje	64
15.	Organizirani kriminal	94
16.	Pouzdanost policijske službe	73
17.	Etičko ponašanje preduzeća	139
18.	Jačanje revizije i standarda izvještavanja	131
19.	Efikasnost korporativnih zajednica	122
20.	Zaštita manjinskih dioničara	139
21.	Prednost zaštite investitora	77 ⁶

⁵ Ova tabela predstavlja pregled faktora koje menadžeri vide kao najproblematičnije za njihovo poslovanje. Ispitanici su zamoljeni da od ponuđenih 15 faktora odaberu pet najproblematičnijih i da ih rangiraju od 1 (najproblematičniji) do 5. Rezultati su prikazani tabelarno i vrednovani prema rangiranju od strane ispitanika.

II stub: Infrastruktura

1.	Kvalitet ukupne infrastrukture	139
2.	Kvalitet puteva	137
3.	Kvalitet željeznica	95
4.	Kvalitet luka	138
5.	Kvalitet avio transporta	138
6.	Raspoloživost sjedala po kilometru	133
7.	Kvalitet ponude električne energije	48
8.	Fiksne telefonske linije	50
9.	Pretplata na mobilne telefone	79

III stub: Makroekonomska stabilnost

1.	Vladin suficit/deficit	73
2.	Stopa državne štednje	124
3.	Inflacija	14
4.	Obim kamatnih stopa	48
5.	Vladin dug	44
6.	Procjena kreditne sposobnosti zemlje	101

IV stub: Zdravlje i osnovno obrazovanje

1.	Uticaj malarije na ekonomsko poslovanje	1
2.	Slučajevi malarije	1
3.	Uticaj tuberkuloze na ekonomsko poslovanje	37
4.	Slučajevi tuberkuloze	71
5.	Uticaj HIV/AIDS na ekonomsko poslovanje	4
6.	Preovladanost HIV	1
7.	Smrtnost djece	62
8.	Životni vijek	50
9.	Kvalitet osnovnog obrazovanja	50
10.	Stopa upisa osnovnog obrazovanja	n/a

V stub: Visoko obrazovanje i obuke

1.	Upis u srednje škole	58
2.	Upis na fakultete	70
3.	Kvalitet obrazovnog sistema	102
4.	Kvalitet matematičkog i naučnog obrazovanja	36
5.	Kvalitet menadžmenta u školama	82
6.	Pristup internetu u školama	71
7.	Lokalna raspoloživost istraživanju i usluge obuke	128
8.	Obim kadrova za obuku	136

VI stub: Efikasnost tržišta roba

1.	Intenzitet lokalne konkurencije	133
2.	Stepen tržišne dominacije	137
3.	Efekti antimonopolske politike	125
4.	Stepen i efekti oporezivanja	132
5.	Ukupna stopa poreza	23
6.	Broj procedura za započinjanje biznisa	114
7.	Vrijeme potrebno za započinjanje biznisa	121
8.	Poljoprivredna politika	123
9.	Rasprostranjenost trgovinskih barijera	91
10.	Carinske barijere	65
11.	Rasprostranjenost stranog vlasništva	96
12.	Uticaj propisa poslovanja na direktne strane investicije	113
13.	Teret carinskih procedura	105
14.	Stepen orijentacije prema kupcu	107
15.	Sofisticiranost kupca	117

VII stub: Efikasnost tržišta rada

1.	Saradnja između rada i poslodavaca	109
2.	Fleksibilnost određivanja plaća	40
3.	Rigidnost zapošljavanja	82
4.	Zapošljavanje i otpuštanje prakse	10
5.	Troškovi otpuštanja	61
6.	Plate i produktivnost	129
7.	Povjerenje u profesionalni menadžment	126
8.	Odliv intelektualaca	138
9.	Udio žena u radnoj snazi	50

VIII stub: Razvoj finansijskog tržišta

1.	Dostupnost finansijskih usluga	119
2.	Priuštivost finansijskih usluga	120
3.	Finansiranje kroz udjel lokalnih tržišta	102
4.	Jednostavan pristup kreditima	102
5.	Postojanje rizika za kapital	126
6.	Restrikcije na protok kapitala	120
7.	Čvrstoća banaka	100
8.	Propisi zaštite razmjena	108
9.	Registar zakonskih prava	75

IX stub: Tehnološka spremnost

1.	Dostupnost najsavremenijih tehnologija	116
2.	Nivo usvajanja tehnologija	119
3.	Direktne strane investicije i transfer tehnologije	102
4.	Internet korisnici	59
5.	Obim internet pretplatnika	56
6.	Internet bandwidth	71

X stub: Veličina tržišta

1.	Index veličine domaćeg tržišta	91
2.	Index veličine inostranog tržišta	97

XI stub: Poslovna sofisticiranost

1.	Obim lokalnih snadbjevača	107
2.	Kvalitet lokalnih snadbjevača	112
3.	Stanje razvojenosti klastera	82
4.	Karakter konkurentske prednosti	122
5.	Procjena širine mreža	106
6.	Kontrola međunarodne distribucije	130
7.	Sofisticiranost proizvodnog procesa	114
8.	Obim marketinga	114
9.	Spremnost povjeravanja nadzora	94

XII stub: Inovativnost

1.	Kapacitet za inovacije	116
2.	Kvalitet institucija za naučno istraživanje	104
3.	Potrošnja kompanija na istraživanje i razvoj	104
4.	Saradnja univerziteta i industrije u oblasti istraživanja i razvoja	117
5.	Državne nabavke proizvoda naprednih tehnologija	116
6.	Raspoloživost naučnika i inženjera	115
7.	Korist patenata	69